

Wonen in oude huishoudschool

22/23

Kransen
maken in
Lieshout

25

romke
ROMKE VAN DE KAA

Aralia

Een paar weken geleden had ik het over de hemelboom, *Ailanthus altissima*, een grote boom die je tot als borderstruik kunt gebruiken door hem ieder jaar tot aan de grond toe terug te snoeien. Die techniek kan op veel meer bomen worden toegepast, zoals op de *Paulownia*, de *Catalpa* en de *Judasboom*, *Cercis siliquastrum*. Om te voorkomen dat u, door mijn schrijven geënthousiasmeerd, de zaag of de snoeischaar grijpt om alle grote bomen in uw tuin een kopje kleiner te maken moet ik toch even een waarschuwing laten horen: niet alle bomen reageren positief op afzagen. Er zijn ook bomen die nooit meer uitlopen als u ze bij de grond afzaagt. U blijft dan zitten met een stomp die u jarenlang verwijtend aankijkt. Soms is dat afzagen te vergelijken met cosmetische chirurgie. Neem bijvoorbeeld de *Aralia*, een struik waarvan de takken zo dicht met stekels zijn bezet dat hij zijn Nederlandse naam van duivelswandelstok meer dan verdient. *Aralia elata* heeft van alle heesters misschien wel het meest decoratieve blad. Dat blad is niet alleen geveerd als dat van een varen, maar de geveerde bladeren zijn zelf ook nog eens geveerd. Dubbel geveerd heet dat. Het resultaat is een groot samengesteld blad met een enorm oppervlak. In het najaar bloeit de struik met grote pluimen van crèmewitte bloemen, maar het is toch vooral het blad waarvoor je een *Aralia* plant. Iedere plant heeft wel een nadeel en het zwakke punt van de *Aralia* is dat die imposante bladeren alleen aan de toppen van de takken worden gedragen waardoor de oudere *Aralia* wel wat op een palmboom lijkt. Aan de onderkant zijn de stammen kaal. Wie ruimte genoeg heeft zou er drie *Aralia*'s kunnen planten en die op verschillende hoogtes kunnen snoeien zodat de ene struik het kale gedeelte van de andere camoufleert. In de wat kleinere tuin past maar een exemplaar en daar is de beste politiek om de duivelswandelstok die te groot wordt bij de grond af te zagen, waardoor er meer nieuwe scheuten vanaf het grondniveau zullen ontspruiten. Ook de *Aralia* kan dus bij de afdeling 'afzagen' worden ingedeeld. Maar hier schuilt een adder onder het gras: vaak wordt niet de gewone groenbladige *Aralia* aangeplant, maar een variëteit met bont blad. Er zijn twee bontbladige *Aralia*'s: *Aralia elata* 'Variegata' en *Aralia elata* 'Aureovariegata'. De eerste vorm heeft blaadjes met een smalle witte rand en de tweede met een goudgeel randje. Kenners vinden in meerderheid dat 'Variegata' een van de mooiste bontbladige heesters is. Beide bonte *Aralia*'s worden geënt op een onderstam van de gewone groenbladige vorm. Zou je ze afzagen, dan zou de onderstam uitlopen waardoor je bontbladige *Aralia* in

Oudere Aralia's lijken wel wat op een palmboom

een groene verandert. Dat zou zuur zijn, te meer daar bonte *Aralia*'s nogal duur in aanschaf zijn. Zelfs zonder afzagen kan je bonte *Aralia* in een groene veranderen. *Aralia elata* heeft de neiging om wortelopslag te maken: overall waar de wortels worden beschadigd, bijvoorbeeld door een spade of een schop, schiet er een nieuwe scheut uit de grond. Bij bontbladige duivelswandelstokken zijn die nieuwe scheuten altijd afkomstig van de onderstam. Je kunt het verschijnsel vergelijken met 'wilde scheuten' bij rozen. Het is zaak om die wilde scheuten op tijd te verwijderen want de groenbladige *Aralia* heeft veel meer groei-kracht dan de bonte en zal niet aarzelen om zijn chique familielid te overwoekeren. Je kunt een *Aralia* als solitair gebruiken, maar aardiger is het om een combinatie met andere planten te bedenken, bijvoorbeeld met *Hibiscus* 'Blue Bird', paarse floxen, herfstanemonen en *Agapanthus*. Ik geef maar een voorbeeld en laat het aan u over om een meer originele combinatie te bedenken.

St. Martha:

Een voorbeeld van goedgeslaagde herbestemming. Zo noemt Chris Manders het appartementencomplex dat werd ondergebracht in de voormalige huishoudschool St. Martha in

IN KORT BESTEK

Eindhoven. Architect Stefan de Bever van De Bever Architecten liet zich leiden door de schoonheden van het gebouw zelf.

Of het nu een oud fabrieksgebouw is of een voormalige huishoudschool, kennelijk is het hoogst aantrekkelijk om woonruimte te betrekken in niet voor bewoning bedoelde gebouwen.

Absoluut woongenot, nergens anders te vinden, of vlucht uit de werkelijkheid? De werkelijkheid die bol staat van onwezenlijke, stereotype voorschriften, bedacht door overijverige maar meestal fantasieloze beleidsmakers en uitgevoerd en gecontro-

leerd door aan punt en komm verslaafde ambtenaren. Hoe dan ook, die voorkeur voor dat 'alternatieve' wonen zou voor ontwikkelaars, architecten en beleidsmakers best kunnen dienen als prikkel vaker zo te bouwen voor de woningmarkt. Dat scheelt ook weer in de meters voor de ruimte vretende grondgebonden woningen. Opnieuw een voorbeeld van goedgeslaagde herbestemming de ombouwing van de voormalige huishoudschool St. Martha te Eindhovense Jan Smitzlaan tot appartementencomplex. Er zijn dertien woningen en, op begane grond, een commerciële ruimte in ondergebracht. Ook de zolder of de kapverdieping werd voor woonfunctie omgebouwd, waarbij de houten gebouwen in het zicht werden gehouden. Met veel hoogte als gevolg. Daarvoor was het ook nodig om nieuwe dakkapellen aan te brengen. Een heikele onderneming bij een gebouw uit 1932 dat in 2001 de status kreeg van Rijksmonument. Want voordat je het weet is het vormevanwicht van zo'n prachtig gebouw verstoord. Gelukkig heeft Stefan de Bever van De Bever Architecten uit Eindhoven, die de plannen ontwierp, wat dit betreft niets zelf bedacht. Hij liet zich leiden door de schoonheden van het gebouw zelf. En gelukkig waren er al enkele dakkapellen die als voorbeeld dienden. De meest ingrijpende toevoeging aan het exterieur wordt gevormd door balkons en een galerij aan de achterkant. Ingetogen ontworpen met glazen weringen, zodat alleen de betonnen vloerlijnen het volle zicht op het gebouw beperken. Maar misschien is dat zelfs al te veel. Waar ligt de grens voor dit soort ingrepen bij een monument? Het werd begin jaren dertig van de vorige eeuw ontworpen door de architecten G. en C.G. Geenen uit Eindhoven. Met invloeden van de Amsterdamse School, subtiele decoratieve natuurstenen penanten onder de flinke overstek van het puntige rode schilddak en expressief metselwerk in gele stenen, met een donkere reliëfplint is het een van de markantste gebouwen

Het oorspronkelijke trappenhuis met zijn gelige tegeltjes en zwarte decoratieranden.

Een van de nieuwe dakkapellen.

foto's Jurriaan Balke.

geslaagde herbestemming

van Eindhoven. Zo overtuigend dat het zelfs door de gemeente is aangewezen als beschermd stadsgezicht. Ook de stalen ramen zijn gehandhaafd en van dubbel glas voorzien. Een aantal van deze ramen zijn taatsramen, die bij het openen deels naar binnen en deels naar buiten draaien.

De grote ingrepen zijn binnen verricht. Overigens met veel behoedzaamheid voor de oorspronkelijke kwaliteiten. Dertien appartementen, met alles erop en eraan, waar eerder leslokalen waren. Met natuurlijk als geweldig voordeel de hoogtes van de ruimtes en de afmetingen van de lokalen. Heel veel is bewaard gebleven. Het oorspronkelijke trappenhuis met zijn gelige tegeltjes met zwarte decoratieranden en een door zijn tijd gedomineerd gebrandschilderd raam.

Heel veel details van vroeger zijn bewaard gebleven

Een markant gebouw met invloeden van de Amsterdamse school.

In de commerciële ruimte huist Okko Project, de opdrachtgever van deze renovatie en herontwikkeling. In twee klaslokalen werden onder andere met een charmante referentie naar de vroegere schavotjes, waar de leerkracht achter een tafel het overzicht op de klas behield, verhoogde werkruimtes gecreëerd. Stijlvol ontworpen door Magdalene Kroese uit Eindhoven.

Op het binnenterrein, achter het schoolgebouw stond de gymzaal met daaronder de fietsenkelder. Die zijn verdwenen. Er kwam een gemeenschappelijke binnentuin en, naar het achterterrein geschoven, acht stadswoningen die wat opgetild zijn om er een parkeerkelder onder te leggen.

De Bever heeft hier gekozen voor een sterk contrast met het Marthagebouw. De stijl van de Nieuwe Zakelijkheid van deze woningen in drie bouwlagen, met aan voor- en achterkant een terras, zorgt toch voor een merkwaardige dualiteit in de gemeenschappelijkheid van de tuin. Afhankelijk van de kijkrichting lijkt het of er twee verschillende tuinen zijn. Dat effect wordt nog versterkt doordat de witte stadswoningen zich overduidelijk op hun gemak voelen bij de achterkant van het witte Granida gebouw aan de Tesselschadelaan. Maar verder zien ze er sereen uit met hun afgewogen compositie van de ramen en puien en de muurtjes van de terrassen.

De witte stadswoningen aan de achterzijde.

De meest ingrijpende toevoeging aan het exterieur: balkons aan de achterkant.

Verhoogde werkruimtes bij Okko Project.

Heel veel details van vroeger zijn gespaard, zoals deze karakteristieke deur.